

УДК 94 (477.85/.87):622.3:553.9 “1930–1944”
ВИДОБУВАННЯ НАФТИ ТА ГАЗУ
У ЗАХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ

В.М. Кланчук

Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

Видобування нафти і газу у Західній Галичині напередодні та під час Другої світової війни зосереджувалося у повітах Горліце, Ясло, Кросно та Сянок. Поступовий ріст видобування нафти спостерігався від початку 1930 до 1939 рр., газу – до 1942 р. Відтак наступив різкий спад, викликаний воєнними діями у Галичині.

Ключові слова: Галичина, Горліце, Ясло, Кросно, Сянок, нафта, газ.

Постановка проблеми. Нафтогазовий комплекс Галичини міжвоєнного часу складався з видобувних і переробних підприємств, геологічної розвідки та ін. Важ-

ливою складовою було нафтогазовидобування у повітах Горліце, Ясло, Кросно та Сянок, тобто на українських етнічних землях, що відійшли до Польщі.

Аналіз публікацій і досліджень. Економіка видобувної промисловості цього регіону, що входив до складу Західної Галичини, у наукових колах практично не висвітлювалася, за винятком окремих розрізнених показників. А, тому, наведені у статті матеріали, вперше вводяться у науковий обіг української історії. Вони базуються на статистичних даних з видобування та переробки нафти за період з 1930 до 1944 рр., виданій у Кракові у 1945 р. [1, с. 4–30].

Результати досліджень. Видобувна промисловість Західної Галичини мала декілька напрямків, провідним з яких було видобування нафти, природного і попутного газу. Нижче зупинимось детальніше на статистичних показниках їх видобування (табл. 1; рис. 1).

Таблиця 1

Видобування нафти і газу у Західній Галичині (складено автором)

Рік	Нафта, т	Газ, тис. м ³	Пробурено свердловин, км
1930	101751	75430	45
1931	118116	86720	35
1932	115467	87870	30
1933	117845	99210	40
1934	118448	122610	43
1935	122779	138030	45
1936	131038	132950	55
1937	140873	154030	70
1938	159691	185200	86
1939	160416	227134	70
1940	148421	250840	90
1941	151632	312217	73
1942	141139	334579	60
1943	142491	309150	72
1944	110930	185601	45
Всього:	1981037	2701571	859

Можна стверджувати, що за досліджуваний період відбувався поступовий ріст видобування нафти з 1930 до 1939 рр., після чого наступив спад – рівень видобування 1944 р. відносно рівнявся 1930–1931 рр. У видобуванні газу

була інша тенденція – з 1930 р. спостерігався ріст до 1942 р. після чого до кінця війни він знизився майже удвічі. Причиною було руйнування свердловин під час бойових дій, небезпека діяльності підприємств та робітників.

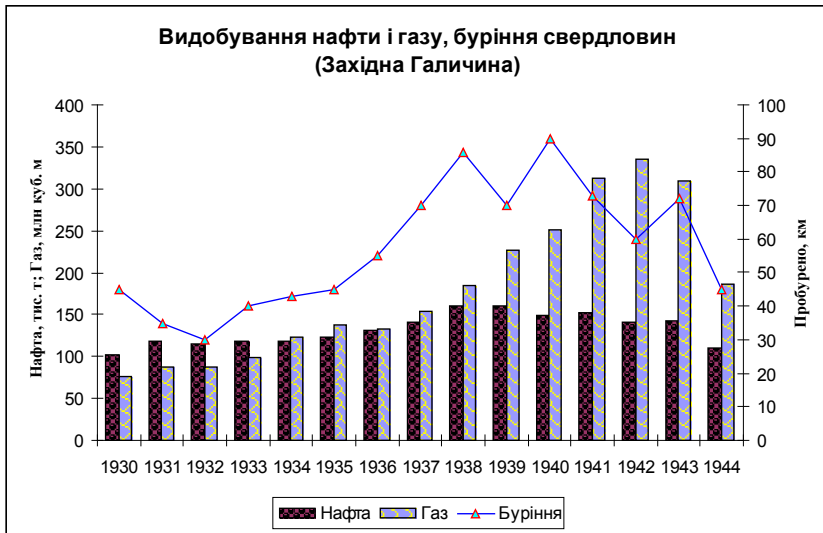

Рис. 1. Видобування нафти і газу, буріння свердловин у Західній Галичині (складено автором)

Паралельно до видобування нафти і газу відбувалося виробництво газоліну, що здійснювалося шляхом конденсації газу на газоконденсатних заводах і газолярнях (табл. 2; рис. 2).

Таблиця 2

Виробництво газоліну у Західній Галичині, т (складено автором)

Рік	Шляхом конденсації	У газолярнях	Разом
1930	0	197	197
1931	4	1452	1546
1932	29	2569	2598
1933	107	4035	4142
1934	486	4436	4922
1935	1092	3827	4919
1936	1405	3477	4882
1937	1756	3579	5335
1938	2037	4008	6045
1939	2703	3931	6634
1940	2233	3678	5911
1941	2184	4197	6381
1942	2286	4622	6908
1943	1589	4701	6290
1944	?	?	3131
Всього:	17911	48709	69841

Виробництво газоліну на початку 1930-х рр. не відповідало тенденціям та рівню видобування газу. Лише, починаючи з 1935 р. були збережені загальні тенденції

цих двох показників, що йшли паралельними курсами. Якщо у 1936 р. при об'ємі газовидобування у 133 млн м³ газу було вироблено 4882 т газоліну або 3,6 % від

усієї видобутої продукції газу, то в 1942 р. при рості виробництва газоліну у 1,5 рази, вихід газоліну з загальної кількості видобутого газу становив лише 2 %. І це при тому, що динаміка рівня видобування газу і виробництва газоліну практично співпа-

дали. Причини очевидні – потреби армії у паливі задовольнялися з регіонів, що не були охоплені активними воєнними діями, переробка газу не здійснювалася у регіоні через ту ж причину.

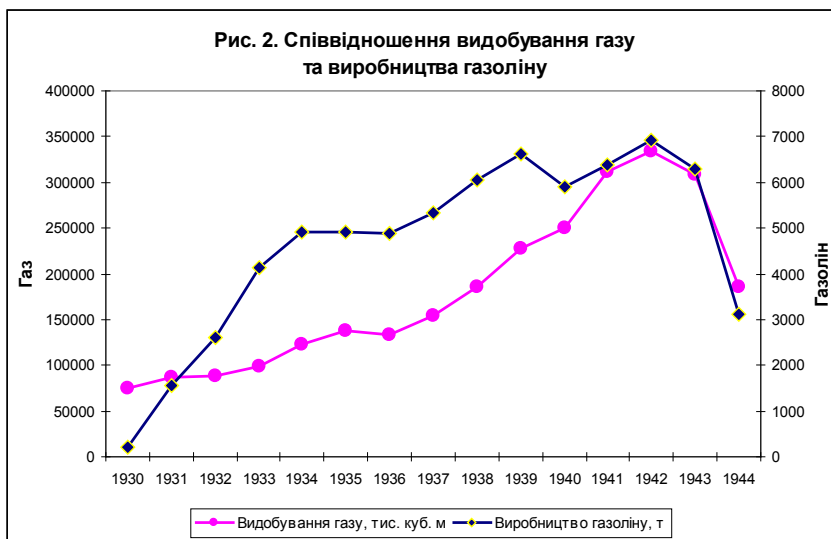

Рис. 2. Співвідношення видобування газу та виробництва газоліну у Західній Галичині (складено автором)

Потреба економіки Польщі у вуглеводнях спричинила потужний ріст нафтогазового буріння у передвоєнний період (табл. 3). Це стосувалося буріння як пошукових, так і експлуатаційних свердловин. Слід зазначити, що напередодні Другої світової війни бурилися понад 400 експлуатаційних та понад 40 пошукових свердловин. Загалом у цей період (1937–1940 рр.) щороку проходилося від 75 до 90 км експлуатаційними та до 7,7 км пошуковими свердловинами. Воєнні події хоча й призупинили ріст кількості свердловин, однак це не було таким суттєвим, як у Східній Галичині, де через воєнні дії нафтогазовидобування практично призупинилося. В середньому одна свердловина за рік пробурювала: 1938 р. – 74,16 м; 1939 р. – 65,6 м; 1940 р. – 70,06 м; 1941 р. – 55,45 м; 1942 р. – 50,85 м; 1943 р. – 55,80 м; 1944 р. – 49,35 м [1, с. 4–30] (табл. 3).

Дебіт нафти у родовищах на початку 1930-х рр. цілком задовольняв потреби нафтопереробних заводів, однак з кожним роком він зменшувався. Щорічно з однієї свердловини на початку досліджуваного періоду видобувалося до 93,5 т, на початок війни – близько 80, а на час відступу німецької армії – лише дещо більше 50 т (табл. 4). З чим це було пов'язано – не зрозуміло: зменшення запасів нафти чи воєнні дії?

У нафтогазовій галузі господарства Західної Галичини працювала незначна кількість людей працездатного віку, не говорячи вже про загальну чисельність жителів цього краю. Так, у 1930–1944 р. в середньому за рік на бурових свердловинах було задіяно лише 4145 працівників, максимум (6193) прийшовся на 1943 р. На кожній буровій працювало досить мало бурильників – у середньому 2,27 праців-

ника, кожен з яких щорічно видобував 34,2 т нафти та пробурював 14,3 м свердловини. Понад 10 % із загального числа працівників склали інженерно-технічні

працівники та службовці: 1939 р. – 286; 1940 р. – 233; 1941 р. – 215; 1942 р. – 199; 1943 р. – 270; 1944 р. – 289 (табл. 5).

Таблиця 3

Буріння свердловин у Західній Галичині, 1930–1944 рр. (складено автором)

Рік	Буріння свердловин			В т.ч. пошукових		
	Кількість свердловин		Пробурено, м	Кількість свердловин		Пробурено, м
	У стані буріння	Закінчених		У стані буріння	Закінчених	
1930	184	120	45392	28	5	7603
1931	170	98	33133	23	14	4934
1932	149	92	31462	14	2	2813
1933	172	111	38981	14	5	4919
1934	198	136	44153	11	4	2415
1935	241	190	45100	8	3	3065
1936	270	193	56571	25	6	6451
1937	356	238	75028	27	4	7391
1938	402	302	86331	26	16	7115
1939	351	0	70440	12	0	3750
1940	353	0	90220	15	0	4500
1941	309	0	73770	18	0	5519
1942	239	0	60175	19	0	7779
1943	294	0	72417	17	0	5007
1944	172	0	46164	16	2	7115
Всього:	3860	1480	869337	273	61	80376

Таблиця 4

Середня продуктивність свердловин Західної Галичини (складено автором)

Рік	Кількість свердловин	Видобуто нафти, т	Продуктивність однієї свердловини, т
1930	1175	101751	80,603
1931	1264	118116	93,466
1932	1325	115467	91,274
1933	1385	117845	85,086
1934	1470	118448	80,502
1935	1552	122779	79,110
1936	1625	131038	80,638
1937	1734	140873	81,241
1938	1804	159691	88,520
1939	2011	160416	79,760
1940	2186	148421	67,890
1941	2291	151632	66,185
1942	2355	141139	59,931
1943	2443	142491	58,326
1944	2202	110930	50,376
Середнє значення:	1788	132069	76,193

**Видобування нафти і буріння свердловин
на одного працівника (складено автором)**

Рік	Кількість працівників, в т.ч. службовців	Середня кількість працівників на одній свердловині	На одного працівника	
			Видобуто нафти, т	Пробурено свердловин, м
1930	2789	2,37	37	17
1931	2593	2,05	43	13
1932	2639	1,99	44	12
1933	2750	1,98	43	14
1934	2983	2,03	39	15
1935	3190	2,05	38	14
1936	3376	2,08	39	17
1937	3824	2,20	37	19
1938	4103	2,27	39	21
1939	4353	2,16	37	16
1940	6062	2,77	25	14
1941	5670	2,47	27	13
1942	5691	2,42	24	10
1943	6193	2,53	23	12
1944	5955	2,70	18	8
Середнє значення:	4145	2,27	34,2	14,3

Висновок. Загалом можна констатувати, що видобування нафти та газу у Західній Галичині було рентабельним, затребуваним і перспективним не лише для розвитку економіки, але й для покращення соціальної інфраструктури регіону.

Література

1. Statystyka naftowa za lata 1930–1939 i 1939–1944 : Rejony naftowe : Gorlice, Jasło, Krosno, Sanok. – Kraków : Nakładem Centr. Zarządu Przemysłu Paliw Płynnych, 1945. – S. 4–30.

Klanchuk V.M. OIL AND GAS PRODUCTION IN WESTERN GALICIA. *Oil and gas production in Western Galicia before and during the World War II was concentrated in counties Horlitse, Yaslo, Krosno and Syanok. The gradual increase in oil production was observed from the early 1930s up to 1939, in gas production – up to 1942.*

Then came a slump caused by the hostilities in Galicia.

Keywords: Galicia, Horlitse, Yaslo, Krosno, Syanok, oil, gas.

Кланчук В.М. ДОБЫЧА НЕФТИ И ГАЗА В ЗАПАДНОЙ ГАЛИЧИНЕ. *Добыча нефти и газа в Западной Галичине накануне и во время Второй мировой войны сосредоточивалось в уездах Горлице, Ясло, Кросно и Сянок. Постепенный рост добычи наблюдался от начала 1930 до 1939 гг., газа – до 1942 г. Затем наступил резкий спад, вызванный военными действиями в Галичине.*

Ключевые слова: Галичина, Горлице, Ясло, Кросно, Сянок, нефть, газ.